

הנדון : עלייה בשימוש בפחם, פגיעה בתחרות ובביטחון האנרגטי של ישראל כתוצאה מהאצת יצוא הגז

1. בשנה האחרונה התרחב השיח על הצורך להרחיב את יצוא הגז מישראל; המחסור בגז באירופה בעקבות המלחמה באוקראינה ואיתו עליית מחירי הגז העולמיים, ורצונה של אירופה להגדיל בעתיד את השימוש באנרגיה מתחדשת, יצרו לחברות הגז תמריץ לייצא כמויות הולכות וגדלות של גז בשנים הקרובות כדי להשיא את רווחיהן.
2. לצד הטענה של יצוא הגז למדינות אירופה ישנם יתרונות גיאופוליטיים, להחלטה לייצא כמויות הולכות וגדלות של גז ישנן השלכות חמורות על הציבור הישראלי שאותן יש לשקול, שכן ההחלטה להרחיב דרמטית את יצוא הגז תובא בקרוב לפתחה של הממשלה.

עלייה בשימוש בפחם

3. לישראל יש מספיק גז כדי לספק את כל צרכי המשק לחשמל ולתעשייה. עם זאת, למרות החלטת משרד האנרגיה להפסיק את השימוש בפחם עד שנת 2025, בין השנים 2021 ל-2022 חלה דווקא עלייה בשימוש בפחם, שהוא דלק מזהם בהרבה מגז ומסוכן לבריאות הציבור. ידוע לנו לפחות מקרה אחד, בחול המועד סוכות האחרון, בו נאלצה חברת החשמל לשרוף פחם כתוצאה ממחסור בגז בעקבות פעולות תחזוקה במאגר תמר. זאת בזמן שלא הצליחו לרכוש גז ממאגר לווייתן והיצוא ממאגר לווייתן נמשך. בנוסף, יצרני החשמל הפרטיים שרפו במספר מקרים סולר בשל מחסור בגז.

טבלה 1: העלייה בשימוש בפחם ונפט על ידי חברת החשמל ב-2022 לעומת 2021 (מתוך דו"ח מרכז המחקר של הכנסת)¹

שנה		פחם		גז טבעי		דלקים אחרים		סך הכול
עלות	כמות ייצור	עלות	כמות ייצור	עלות	כמות ייצור	עלות	כמות ייצור	עלות
18,963	1,812	25,255	3,873	145	203	44,363	5,889	בפועל 2020
16,946	3,028	21,237	2,843	66	149	38,248	6,019	2021
17,162	7,148	21,154	2,980	147	283	38,463	10,411	2022
	0.42		0.14					עלות קוט"ש בשנת 2022

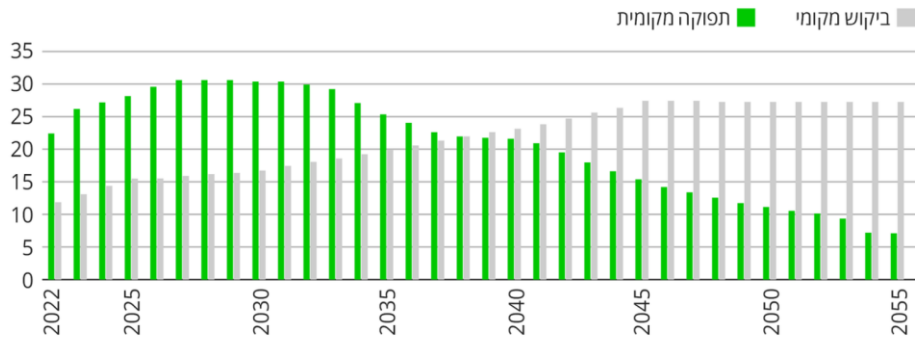
פגיעה בביטחון האנרגטי של ישראל

1. בעשרות השנים הקרובות גז הוא מקור האנרגיה העיקרי והחשוב ביותר למשק הישראלי: ועדת צמח (2012) שעסקה ביצוא הגז שריינה לצרכי המשק הישראלי BCM 540, ולשיטת הוועדה את הגז הנוסף הקיים במאגרים ניתן לייצא. טיוטת דוח ועדת אדירי 2 (2021)² עדכנה את התחזית וקבעה כי המשק הישראלי יזדקק לגז בהיקף של BCM 482 עד שנת 2045, אז יצרוך המשק BCM 27.5 בשנה, אלא שברור כי המשק הישראלי יזדקק לכמויות גדולות של גז גם לאחר מכן, שכן תכנית הפיתוח של משק החשמל כוללת הקמה של תחנות גז חדשות עד 2035.³
2. רק לאחרונה, יו"ר חברת נגה – חברת ניהול מערכת החשמל – התריע על הצורך להגביל את מכסות הייצוא על מנת להבטיח המשך עצמאות אנרגטית באספקת צרכי משק החשמל.⁴

¹ מרכז המחקר של הכנסת, "סקירה של משק החשמל והגורמים המשפיעים על מחיר החשמל" (29 בינואר 2023). קישור
² משרד האנרגיה, "דו"ח הצוות המקצועי לבחינה תקופתית שנייה של מדיניות הממשלה בנושא משק הגז הטבעי – טיוטה להערות הציבור" (יוני 2021). קישור
³ נגה – חברת ניהול המערכת, "תוכנית פיתוח אינטגרטיבית למערכת הייצור והמסירה עד שנת 2030" (אוגוסט 2022). קישור
⁴ כלכליסט (15.12.2022). https://www.calcalist.co.il/local_news/article/sjzhvbpoi

תוך כמה שנים תיהפך ישראל ליבואנית גז?

צריכת הגז בישראל מול תפוקה מקומית, ב-BCM

מקור: לובי 99

3. הגרף הנ"ל מבוסס על תחזית הביקוש לגז של משרד האנרגיה⁵ ועל תחזית הפקת הגז כפי שהיא מופיעה בדו"חות הכספיים של חברות הגז. מהצלבת שני המקורות הללו עולה כי **כבר בשנת 2039 תצטרך ישראל עשויה להיות תלויה בייבוא גז, כי לא יהיה לה מספיק גז לספק את צרכי המשק. המשמעות של גז מיובא היא עליה חדה במחירי הגז ומחירי החשמל לציבור**. משרד האנרגיה העריך כי ב-2021 החיסכון למשק כתוצאה מאי-תלות בייבוא עמד על כ-67.4 מיליארד ש"ח (!) – עשרות מונים יותר מההכנסות השנתיות מכלל סוגי המס הנגבים מרווחי הגז.⁶ כך, האצת הייצוא כיום אכן תגדיל את הכנסות המס בטווח הקצר, אך דנה את מדינת ישראל לשלם על כך שבעתים בטווח הרחוק.

4. חברות הגז מבקשות להרחיב את התפוקה של מאגר לווייתן ושל מאגר תמר ב-15 BCM בשנה סה"כ. חישוב דומה לזה שביצענו לעיל מעלה כי **אם תאושר ההרחבה, הגז "כחול לבן" ייגמר סופית ב-2044**, אז יצטרך המשק הישראלי להתבסס על יבוא גז ומקורות מתחדשים.

5. **נבהיר כי איננו מתנגדים באופן גורף לייצוא**, אלא שכבר כיום ישראל מייצאת גז בהיקף נרחב, כאשר ב-2022 יוצאו בתשעת החודשים הראשונים של השנה כ-6.5 BCM, לעומת 8.42 BCM לשוק המקומי.⁷ **החלטות בנושא יצוא הגז חייבות להתבצע באופן אחראי, למול תכנית ארוכת טווח בהובלת משרד האנרגיה, אשר תבטיח את צרכי המשק המקומי**.

השפעה על התחרות ועל מחיר הגז

6. השימוש בפחם או בסולר בשנה האחרונה הוא בעייתי לא רק בגלל הזיהום, אלא בגלל מחירו הגבוה שגרם לעלייה בתעריף החשמל. עד תחילת ההפקה ממאגר כריש לא היה כלל עודף היצע של גז במשק הישראלי, בשל הייצוא. בהעדר היצע ישנה פגיעה קשה בתחרות וכך מחירי הגז למשק המקומי עלו בשנת 2022, כך שמחירי ה"ספוט" (חוזים קצרי-טווח) חצו את רף ה-7 דולרים. לפגיעה בתחרות ישנה השפעה גם על החוזים ארוכי הטווח ולכן הגדלת הייצוא עלולה להביא שוב לעליית מחירים במשק הישראלי.

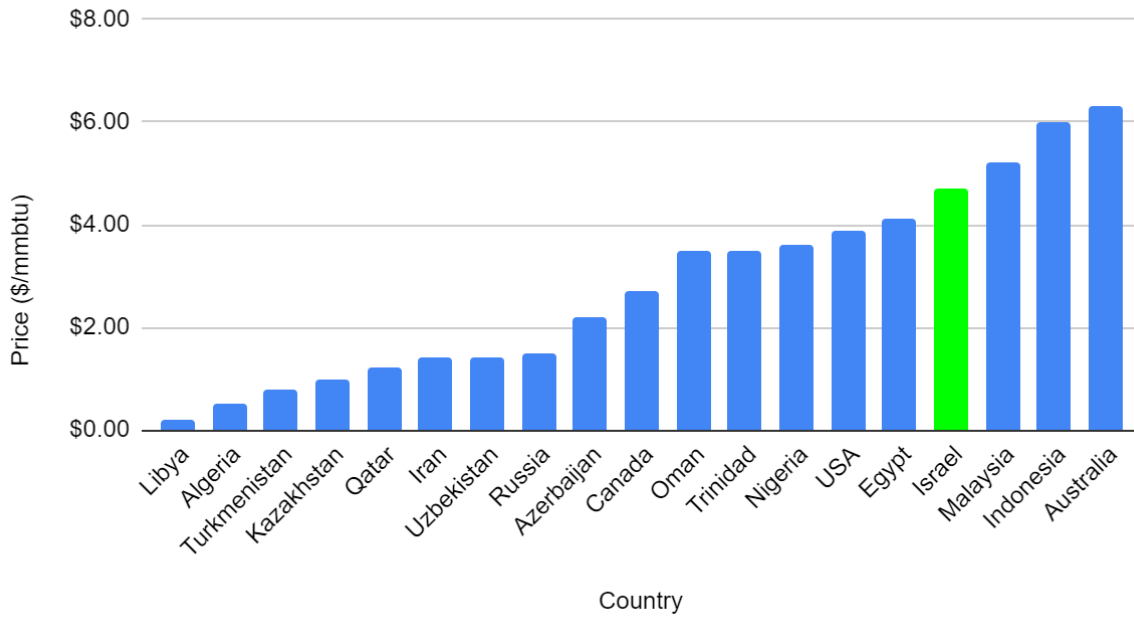
7. ראוי לציין כי מחירי הגז בישראל הינם גבוהים בהשוואה למדינות אחרות אשר אינן תלויות בייבוא. אמנם המחירים בישראל נמוכים לעומת מרבית מדינות אירופה – בפרט בשנה האחרונה – אך השוואה אליהן איננה רלוונטית, מכיוון שהן תלויות בייבוא יקר. להלן השוואת מחירי גז על בסיס המקור האמין ביותר לעניין מחירי גז ברמת המדינה, ארגון הגז הבינלאומי IGU:

⁵ תחזית הביקוש העדכנית ביותר של משרד האנרגיה היא זו שפורסמה במסגרת טיוטת דו"ח וועדת אדירי 2, יוני 2021.

⁶ משרד האנרגיה, "סקירת התפתחויות במשק הגז הטבעי – סיכום לשנת 2021" (אפריל 2022). [קישור](#)

⁷ על פי דו"חות הרבעון השלישי של החברות תמר פטרוליום ורציו.

2021 Natural gas prices (net exporting countries)

בברכה,

אריאל פז-סוויצקי
מנהל מחקר

מרב דוד
סמנכ"לית

⁸ על בסיס נתוני איגוד הגז הבינלאומי IGU (מעודכן - אוקטובר 2022), ונתוני האגודן הסטטיסטי של חברת BP לשנה 2022.